

Književne novice

Knjige »Slovenske Matice« za l. 1900: Slovenske narodne pesmi. Uredil dr. K. Štrekelj. V. snopič. V Ljubljani 1900.

»Narodno slovstvo, to je prav naše, edino naše premoženje, katerega nam ne more nihče oporekati, niti njegove vrednosti kratiti. Zato pa je treba to našo imovino svetu javno pokazati ter udariti ob svojo torbo in reči: 'To je naše!'« Tako je pisal skoraj pred dvajsetimi leti S. Rutar v »Ljublj. Zvonu« 1882. l., str. 57. Dandanes lahko udarjamo ob svojo torbo: od l. 1895. dalje je izšlo v veliki osmerki pet snopičev naših narodnih pesmi, zadnja pesem tega snopiča ima že številko 1676, in vse to je menda šele tretjina! Že dejstvo, da se zbira vse, kar je bilo zapisanega — ne samo objavljenega — nas navdaja z veseljem in nas sili, da se spominjamo s hvaležnostjo moža, ki je prevzel težaven in umoren posel zbiranja in prebiranja; naša hvaležnost pa se zvišuje in se stika z občudovanjem, če preudarimo, kako on izdaje pesmi. Zdaj, ko se delo bliža nekako višku in nam postaja faktično jasno v svoji zasnovi, zdaj spoznamo, koliko požrtvovalnosti in duševnega napora je treba za tak posel. S tem večjim prepričanjem se pridružujemo hvali, ki se je dr. Štreklju delila, odkar je njegovo ime združeno z izdavanjem naših narodnih pesmi.

O vrednosti narodnega pesništva so se dandanes razbistrili pojmi. Ono ognjeno navdušenje za vsak verz, pobran v vasi, se je v zadnjih desetletjih ohladilo, nekih preziralcev pa tudi ni več. — Le dvojno važnost narodnega pesništva omenim tu: za narečjeslovje in za proučevanje narodne psihe. Za prvo bi bilo seveda treba natančnih zapisov, ki se pa dobe težko, n. pr. v tem zvezku pač le pri onih številkah, ki jih je zabeležil izdajatelj sam, (n. pr. št. 1545., 1613.), nekaj prispeva vsaka pesem. — Za narodno psihologijo pa so vprav pesmi tega zvezka neizčrpeljiva zakladnica, »zaljubljene« jih imenuje izdajatelj dobro in značilno. Nikjer drugje se ne da tako opazovati človeška duša v vseh njenih tajnih kotičkih kakor pod pritiskom neodoljive sile ljubezni v njenih neštevilnih, samostalno in skupno delujočih komponentah. V tem zmislu nam prav ustreza knjiga s svojo znano in priznano ureditvijo, posebno z navajanjem vseh pristopnih redakcij in varijant. Ž njimi nam je omogočeno zanimivo primerjanje utelešenja istih motivov po raznih domačih pokrajinah, oziroma zasledovanje raznih motivov pri isti priliki. G. izdajatelj je v tem oziru zastavil ves svoj trud; saj si je za princip pri razdelitvi izbral motive, ki nam jih kaže na zunanje kot naslove, uporabljajoč pri njih tvorbi kolikor mogoče tudi narodno besedilo. S takimi zaglavji so uvrščene varijante — ako jih je kaj — skupno pod oddelki A, B, C, redakcije pod vsako izmed teh črk. — Prav zanimive so kontaminacije: zverženja zelo znanih pesmi z drugimi; n. pr. motiv »Je pa davi slanica padla« (št. 1224. nn.) je združen (št. 1312.) z motivom »Kak je vojaški stan«. V št. 1372. je v zadnjih dveh kiticah naknadno opisano bogastvo nevestino z zasmehljivo obširnostjo — shranjeno imamo pa pesem zabavljivo, ki obdeluje obsežno samo to snov. Sploh so nekatere kitice te in te pesmi obče blago, pojo se pa — zaljubljene pesmi se vse pojo — ali same zase ali v širšem okviru; slišal sem n. pr. v gorenjesavinski dolini vsako lepo poletno noč 4. kitico št. 1090 malo lokalno predružačeno: »Moja je gorši ko tvoja . . .«

Tako vstaja pred nami mikavnost za mikavnostjo. Širok obzor se nam še odpira, če se ozremo k drugim narodnostim: konec v št. 1285. nn. nas spominja malo na prepirček med ljubim in ljubo v znani Horacijevi »Donec gratus eram tibi . . .« i. dr. Pričakovati še smemo, da bo ta snopič in nastopne čitalo občinstvo tudi kot neposreden užitek.

»Zaljubljene« pesmi se sicer gibljejo v okrožju nežnosti, ali se lahko bližajo kočljivosti. kar priprost človek marsikaj nazivlje s pravim imenom, kar kulturnik molče — dela! Otročje je, če smo tukaj in humanis preveč zapeti. V tem oziru je g. izdajatelj že l. 1898. (str. VII.) izrekel neprikrito svoje edino pravo mnenje. Naša opazka zadeva V. snopič sicer le ob straneh. Male pikantnosti so na redkih mestih, n. pr. ona »lahterna« v št. 1281. nn.; edini nesalonski izraz sem zapazil v št. 1348. — Bo li zbirka absolutno popolna?

Nekatera pesem je nemara le ponarodnela; ono »Samc si želi ljubezni« sem slišal večkrat v gornjegrajski okolici; star kmec jo je pripisoval — Orožnu, ki ga je pomnil še dobro. Kaj pa, ko bi jo bil Orožen — narodno — prepesnil in spravil na novo med narod?

Vsekakor smo dr. Štreklju hvaležni in želimo, da bi vztrajal pri prevažnem delu.

Dr. Jos. Tominšek.

»Z viharja v zavetje«. Roman iz življenja preproste dekllice. Spisal Fr. Malograjski. V Ljubljani 1900. Založila »Slovenska Matica«. — XII. zvezek »Zabavne knjižnice« je prinesel obsežen, 305 strani dolg izviren roman odličnega, izredno plodovitega ter vsestransko literarno delavnega pisatelja, ki pa se je docela nepotrebno skrnil za psevdonom. »Slovenska Matica« je poklicana v prvi vrsti, gojiti izvorno slovstvo; najbolj pa ustreza svojemu namenu ter zadovoljuje svoje člane s tem, da izdaje izvorna leposlovsna dela. S te strani je storil odbor z letošnjim izdanjem društvenih knjig docela svojo dolžnost, ter so zategadelj društveniki s poslednjim književnim darom »Matice« popolnoma zadovoljni. »Slovenske narodne pesmi«, »Knezova knjižnica« in »Zabavna knjižnica« so prinesle dovolj leposlovnega gradiva. Nedvomno pa najde povest Malograjskega med vsemi letošnjimi knjigami največ prijateljev in prijateljic. Zlasti med ženskim svetom in odraslo mladino si pridobi izvestno prav mnogo hvaležnih čitateljev. Romantika in realitika sta združeni v tej povesti tako zabavno, in ideali mase so prikazani in uživotvorjeni v njej toli prijetno in vablivo, da se bode o pridni Reziki in hudobni Brigiti čitalo in govorilo še dolgo, ko se bode prašil marsikak literarni umotvor že davno pozabljen po knjižnicah in policah. Roman »Z viharja v zavetje« pa je v istini namenjen nekritični masi, ki se hoče ob svojem čitvu pred vsem prijetno zabavati, nekoliko naplakati in nasmejati ter se končno zadovoljno oddahniti v srečni zavesti, da stari Bog še vedno »slabo kaznuje in dobro plačuje«. In če smo iskreni, moramo priznati, da je s takimi spisi vselej ustrezno večini »Matičarjev« in tudi večini Slovenk in Slovencev, ki čitajo. S tem priznanjem pa je zadobil »roman« Malograjskega tudi svojo eksistenčno upravičenost. »Roman« je zabaven, moralen, lepo in z okusom pisan ter ugaja. Potemtakem je s splošnega stališča vsakršen ugovor brezploden in odveč.

Večina slovenskih in tudi nekaj hrvaških listov se je že bavilo s tem romanom, a vse ocene so soglašale v sodbi, da se razpreda sicer zanimivo dejanje romana precej s pomočjo slučajev in neverjetnosti, ter da je postavil pisatelj v to dejanje skoraj bolj tipe nego značaje. Vsebine dolgega »romana«

ne moremo navajati, saj mislimo, da je že vsakemu čitatelju »Lj. Zvona« znana, ali pa jo je čital vsaj v drugih ocenah. Gosp. Malograjski sam je v »Slovenskem Narodu« odgovarjal na razne ocene svojega romana — tudi naslov »roman« je razumeti le v navadnem pomenu — ter se pred vsem bavil z vprašanjem, v koliko sta »slučaj« in »neverjetnost« v beletristiki porabna in v koliko sta v tendenčnih povestih naravnost neizogibna. Sklicaval se je v svoji apologiji na poslednji roman grofa Tolstega in na Zolov roman »Plodovitost«, češ tudi v teh dveh romanih je mnogo neverjetnosti. Toda objektivna evropska kritika je zlasti — Zoli ostro očitala, da je nakopičil v tendenciozni »Plodovitosti« toliko slučajnih in neverjetnih dogodkov, a tudi Tolstemu se v tem oziru ni prav nič prizanašalo. Iluzija verjetnosti je pri vsakem, tudi tendenčnem beletrističnem delu glavni pogoj. Ako pa se čitatelju vsiljujejo misli: »To ni možno, to ni verjetno« — izgine vsaka iluzija in hkratu tudi vsak resničen umetniški užitek. A tudi tendenca ne doseže nameravanega efekta. Moderno slovstvo se prav v tem razlikuje od slovstva prejšnjih stoletij, da je v njem vsak sujet po svojem milieuju verjeten, da se razvija dejanje psihološko in zunanje motivirano, ter da ima čitatelj občutje, kakor bi stal sam resnično sredi vsega dejanja ali kakor bi bil sam prisoten pri vseh dotičnih dogodkih in prizorih. To so najglavnejše zahteve modernih, ki pa poleg tega ne zanemarjajo skupnega generalnega pogoja vesoljne beletristike, da bodi spis umetniško zasnovan in obdelan, poln poezije življenja ter spisan v najlepšem slogu in jeziku. Tistih včasih tako priljubljenih »kar naenkrat« — »nenadoma« — »kakor strela izpod jasnega« dandanes občinstvo ne ljubi več, in frapantnih obratov in čudesnih zapletajev ter razpletajev v romanih in novelah, ki imajo zajeto svojo snov iz sočasnega socialnega življenja, še celo ne trpimo več. Ako pa hoče pisati kdo pravljice in pripovedke, mu seveda tudi dandanes ne bo ugovarjal nihče niti tedaj, če rabi nadnaravne čudovite, vsaki kontroli se odtegujoče pomočke. Z napredujočo kulturo je postalo človeštvo skeptično in pesimistično, in v čudeže ne verjamemo. Ali docela se strinjamo z g. Malograjskim, ako zatrjuje v svojem zagovoru, da se dogajajo tudi v življenju čestokrat neverjetnosti, in da igra slučaj še dandanes veliko ulogo. Gotovo zategadelj ni možno absolutno zavračati vsake neverjetnosti in vsake slučajnosti v povestih, toda pisatelj ne sme izrabljati slučajev in neverjetnosti v prevelikem obsegu. Stvar okusa in čuta je torej, v koliko rabi leposlovec neverjetnost in slučaj kot premen v svojih spisih. Prav pravi Malograjski v svojem zagovoru, da ima človek svobodno voljo in da ni le igrača naravnih zakonov ter milieuja. Ali človek tudi ni igrača čudesnih, nepremagljivih slučajev, ki ga mečejo semtertja kakor razburkano valovje ladjo brez krmilca. In take ladjice so nekatere njegove osebe v romanu »Z viharja v zavetje«. Tudi ima prav Malograjski, ko trdi, da je med ljudmi vendarle še nekaj dobrih ter med ženskami še nekaj plemenitih, značajnih bitij. Ali prav v tem romanu so vse nastopajoče osebe — razen Rezike — neznačajne, omahljive, zločinske ali propale črne duše — junakinja Rezika pa nas spominja tistih svetnic, ki so hodile po stolčnem steklu, a se niso obrezale, ki so stale sredi ognja, a se niso spekle ter so bile vržene med divje zveri, a se jim ni zgodilo nič! — G. Malograjski odklanja »tisto leseno doslednost in logičnost«, s katero ustvarjajo nekateri realisti svoja beletristična dela, ali prav tako mrze realisti tisto doslednost, s katero vodi gosp. Malograjski svojo Reziko skozi najrazličnejše brloge pravne propalosti ter jo dovaja v najopasnejšo dotiko z blodniki in

blodnicami, a jo reši končno v samostan vzlic vsem izkušnjam čisto in telesno nedolžno, kakor je bila rojena. Ta doslednost se zdi mislecu, ki pozna svet in življenje, vsaj — lesena. A tudi druge osebe v »romanu« so slikane zgolj tipično kot konsekventni lopovi, potepuhi, lahkomišelneži ali slabiči ter imajo v »romanu« nekako le tisti namen, kakor gledališke kulise, sredi katerih se odigrava tragika ene same duše.

Ali roman »Z viharja v zavetje« ima tudi mnogo dobrih in lepih strani. Pripovedovanje kaže vseskoz spretnega stilista, simpatičnega slikarja prirode in tankočutnega, človeško dušo globoko proučavajočega moža. Filozofija Malograjskega kaže zrelega misleca, njegov slog pa umetnika nemalega okusa. Povsod se vidi, da je motril pisatelj življenje na kmetih bistro in natančno ter da ume najti poetičnih momentov, ki napolnijo človeško dušo s čutom lepote tudi v najpriprostejših situacijah. Prvi del s svojo na široko zasnovano ekspozicijo in s popisi slovenske narave in slovenskega kmetiškega življenja je vsekakor mnogo boljši od drugega dela, kjer je pisatelj razbrzdal svojo bogato domišljivost ter vodil svojo junakinjo Reziko naglo po italijanskih mestih, preko morja in v Aleksandrijo, česar vsega pisatelj v istini ne pozna. Psihološka stran Rezikinega romana je v prvem delu obdelana logično, nežno in fino. Tudi polagoma, iz najrahljših kali razvijajoča se ljubezen Mihca in Albina do Rezike je slikana s pravimi umetniškimi barvami in niansami. Razmerje med Meto in Jožkom pa se razvije brez zadostnih predpogojev preneglo ter se završi prebrutalno. Pisatelj sploh uporablja prekrepekto efektne konce svojih oseb, katere vse zapored in nagloma pomrjejo na izreden, nasilen način.

Roman »Z viharja v zavetje« utegne postati pravi ljudski roman. Druge bogatejšče literature imajo mnogo romanov, ki so slabejši, a so vendarle najpopularnejši; zategadelj tudi dela g. Malograjskega ne zametamo, ker smo tega mnenja, da vse ni za vsakega, da hočejo imeti različni sloji tudi različno berilo. Malograjski pa je dokazal iznova, da ima prelep pripovedovalni talent, ki je sposoben, ustvariti tudi kaj mnogo boljšega, umetniško dovršenejšega, nego je ta roman.

Fr. Govekar.

Kaj hočemo. Poslanica slovenski mladini. Ljubljana. Komisijonalna založba L. Schwentnerja. 1901. Str. 71. — To brošuro so izdali nekateri v Pragi študujoči slov. akademiki, ki se prištevajo k stranki čeških realistov. Knjižica je vzbudila pri nekaterih slov. listih posmehovanje in površno negativno kritiko. Tudi mi se ne spuščamo v obširno analizo cele vsebine te knjižice, izjavljamo pa, da je ne obsojamo kar a priori in pavšalno. Nasprotno, veseli nas, ako se naša mladina ne zadovoljuje s frazami, nego teži za pozitivnostjo, za realnostjo. Misleča mladina mora biti vsakemu pametnemu človeku simpatična. In čimbolj bo naša akadem. mladina mislila in študirala, tem boljše za nas! Realistom je prvi pogoj vsega napredka kultura, temeljita izobrazba. Realistu je glavna stvar jedro in ne lupina. Slovanstvo si mora pridobiti ugleda in moči samo s kulturnostjo in resno ctično vzgojo, ki je oprta na racionalna načela, ki upošteva človeka kot telesno-duševno organsko bitje . . .

V I. delu »Kaj hočemo« čitamo nekak program. Tu se poudarja važnost samoizobrazbe ter resnega proučevanja življenja. V vseh strokah treba temeljitega znanja. Življenje ni sport, ne zabava, ne igrača. Treba študirati zlasti socialno vprašanje, ki obsega v sebi skoro vsa druga vprašanja (dejavsko, žensko in narodnostno vprašanje). Resnica je, da to še ni nikaka zasluga,

če je kdo rojen Slovan, in resnica je tudi, da nam je gledati in iskati tudi v slovanstvu pred vsem človeka. Kakor smo že rekli: Tudi Slovan more imponovati svetu samo s kulturnostjo in plemenitostjo ter značajnostjo . . .

V II. delu precizujejo izdajatelji svoje stališče nasproti liberalizmu, klerikalizmu in socialni demokraciji. — V III. delu pa je prevod klasičnega članka »Ideali vzgoje«, ki ga je bil objavil v »Času« dr. Drtina. — So li hoteli sestavitelji te brošure osnovati na Slovenskem novo stranko realistov, ne vemo. Ne verjamemo, da bi se dal češki politični »realizem« kar neizpremenjen uvesti med Slovenci. Sicer pa ni glavna stvar stranka, ampak celokupni narod je glavna stvar! Tista stranka je najboljša, ki stori največ za kulturni napredek naroda. Pod kulturo razumevamo vsestranski razvoj gmotnih in duševnih moči narodovih. Kaj hočemo torej? Mi se hočemo okoristiti z vsemi resničnimi kulturnimi pridobitvami prosvetljenih narodov. Mi hočemo biti čimdalje bolj kulturni, izobraženi, civilizovani, omikani. Pri vsem tem pa hočemo ohraniti svojo slovansko individualnost. Hočemo energično braniti svojo narodnost na vse strani. Hočemo ostati v neprestani duševni dotiki z drugimi slovanskimi brati in ž njimi vred braniti slovanstvo. Prosveta in slovanstvo — to je naš program. A čimbolj bomo prosvetljeni, kulturni in omikani, tem boljši Slovani bomo! To je, kar hočemo . . .

A. Aškerc.

Ottův atlas zeměpisný. Vydává »Česká společnost zeměvědná«, rediguje prof. dr. Jindřich Metelka; nakladatel J. Otto v Praze Sešit 1. za 2 K. 1. Z dějin kartografie; 2. Planigloby; 3. Britské ostrovy.

Že pred dvajsetimi leti so si želeli Čehi veliko, znanosti dostojno izdajo svetovnega atlanta, in neki odličen rodoljub je zapustil v ta namen primeroma veliko vsoto; ali kljubu temu so bila tedaj sredstva češkega naroda še preslaba. Izdajali so sicer od časa do časa posamezne zemljevide (n. pr. v Ottůvem Slovníku Naučnem), ali moderne, priročne zbirke zemljevidov vseh dežela do sedaj še ni bilo mogoče spraviti na svetlo.

Leta 1894. pa so ustanovili »Česko společnost zeměvědná«, ki si je v kratkem času pridobila skušenih sotrudnikov, navdušenih za izdavanje moderne atlanta. Na srečo je našel dobroznani zemljepisec prof. Metelka podjetnega založnika J. Otta, ki se ni ustrašil nobenih stroškov, da bi to delo častno izvršil. Atlant je preračunjen na blizu 40 zemljevidov, in od teh je do zdaj že 29 ali popolnoma, ali deloma izgotovljenih.

Na prvem izmed omenjenih listov je zanimivo opisana zgodovina moderne kartografije in njene pomanjklivosti. Šele 4. izdaja slavnoznanega Andrejevega atlanta nam prinaša posebne, od Bludoja preračunjene in narisane stopinjske mreže. Jasno je namreč, da zmanjševanje obstoječih kart (od 75.000 na 200.000), še bolj pa povečavanje mora provzročiti mnogo nepopolnosti in napak. A na zemljevidu Ottovega atlanta št. 2. najdemo celo najnovejše mere morskih globočin. Pohvalno je tudi, da ima n. pr. karta Velike Britanije okolične karte Londona, Mančestra in Glasgova.

V tehničnem obziru Otto v atlant daleč nadkriljuje Andrejevega in bržkone tudi druga tuja kartografska dela. Velikost krajev je po pisavi in krajevnih znakih po najnovejši statistiki točno razvidna. Risba je sicer drobna, ali popolnoma pregledna; tudi najmanjša pisava se lahko čita.

Zaznamenovani so tudi kraji, kjer se nahajajo avstrijski konzulati in druga politična zastopstva.

Kot zvršetek atlanta pride »Splošni zemljepis« (njegov začetek je zgodovina kartografije). Priklopljen bo tudi popoln zemljepisni imenik s češkim, odnosno slovanskim nazivanjem. Za »Irish sea« bo stalo n. pr. Irské moře, za »Creyc« Kreščak.

Simon Rutar.

Malý slovinsko-český slovník. Sepsal Jindř. Očenášek. Nakladatelství J. Otty v Praze. 1901. Mala 8°. Str. 63. Cena 1 K 20 h. — Čehi goje že od nekdaj praktično slovansko vzajemnost in tudi za nas so se že od nekdaj živahno zanimali na ta način, da širijo med seboj poznanje našega narečja. V tem zmislu deluje »česko-slovinský spolek« v Pragi. Znaní rodoljub, g. Jan Lego, je že pred več leti spisal jako temeljito slovensko slovnico za Čehi. Sedaj je izdal gosp. Očenášek še majhen slovensko-češki slovar. Čeprav je ta slovarček zares majhen, vendar utegne mnogo koristiti in pospeševati češko-slovensko vzajemnost, in zato ga z veseljem pozdravljamo!

A. Л. Вольтский: Борба за идеализмъ. Критическія статьи. С.-Пѣтѣ. 1900. (A. L. Volynskij: Borba za idealizem. Kritične razprave. Sankt-Peterburg.) Vel. 8°. 542 str. — V tej knjigi je zbral g. Volynskij svoje članke, essaye in razprave, ki jih je napisal o 43 različnih pisateljih, pesnikih in umetnikih. Po ogromni večini so to ruski avtorji; med njimi govori pa tudi o Senkiewiczu, Nietzscheju, Zoli, Maeterlincku in o Oskarju Uvajljdu. Essayi ti so bili z malimi izjemami natisnjeni poprej v »Severnem Vjestniku«, no Volynskij jih je za knjigo primerno prikrojil. Ko so izhajali članki v časopisu, izzivali so tupatam živahno polemiko, ker se niso ne vsi literarni krogi niti uredništvo strinjali z vsemi nazori Volynskega. Naravna prikažen! Mora pa se reči, da piše g. Volynskij z veliko načitanostjo, s temeljito izobrazbo in s finim ukusom. Njegov slog je eleganten, njegova dikcija duhovita. Ruski pisatelji in pesniki, ki so tu prerečtani, so med drugimi: Dostojevskij, Koljčov, Tolstoj, Hercen, Turgenjev, Gogolj, Korolenko, Sologub, Apuhtin, Čehov, Gorjkij, Minskij, Merežkovskij, Baljmont, Lohvickaja, Korinkij, Vjeličko, Solovjev, Boborykin i. dr. . . »Borba za idealizem« je dal Volynskij svoji knjigi ime, ker je pač vse duševno delo umetnikov, svobodnomislečih pisateljev in pesnikov zares neprestana borba za ideale, ali bi vsaj imela biti.

Volynskij pravi v predgovoru, da samo idealizem nam more pojasniti umetnost, zakone umetniškega ustvarjanja in da more samo idealizem dati impulz k vsakemu drugemu ustvarjanju — praktičnemu in npravstvenemu. Kakor umetnost — pravi Volynskij — tako se more tudi življenje prenoviti samo tedaj, ako se zavedo ljudje idej višjega reda, ako spoznajo tiste ideje, ki se zajemajo iz ekstaz duše. Ljudje morajo poznati svoje zadače, svoje »bogočloveške« zadače na svetu, če hočejo priti na nova zgodovinska pota. V tem slučaju bode pa tudi umetnost sama veliko bolj nego doslej važna in sveta stvar . . .

A. Aškerc.

A. Л. Вольтский: Царство карамазовыхъ. — Н. С. Лѣсковъ. — Забѣтка. — С. Пѣтѣ. 1901. (A. L. Volynskij: Carstvo Karamazovih. — N. S. Ljeskov. — Črtice. — Peterburg. 1901.) Vel. 8°. 493 str. Ta knjiga je pravzaprav samo nadaljevanje »Borbe za idealizem«. Volynskij analizuje najprej nekatere značaje v romanih Dostojevskega in to jako obširno. Potem karakterizuje pi-

satelja Ljeskova in njegove številne spise. Za tem sledijo članki o filozofu Spinozi. Končno govori tudi o antisemitizmu, o gledišču, zlasti o drami grofa Aleksija Tolstega »Car Fjodor Ivanovič«. Kakor »Borba za idealizem«, tako je tudi ta zbirka essayev sestavljena z veliko erudicijo in z espritom. — Razen teh knjig je izdal Volynskij tudi študijo o ruskih kritikih ter obširno delo o Leonardu-da-Vinciju.

A. Aškerc.

Fr. Prešeren, Poesien. In deutscher Übertragung gesammelt und herausgegeben von Dr. Fr. Vidic. Verlag des Herausgebers. In Commission bei Alfred Hölder, k. u. k. Hof- und Universitäts-Buchhändler, Wien, I. Rothenthurmstrasse 13.

Odkar je Goethe opozoril s srčnim navdušenjem nemško občinstvo na dragoceni zaklad srbske narodne poezije, se je le-to prav malo pečalo z jugoslovansko literaturo. Ostali smo nemškemu narodu tuji. Kakor začetkom tega stoletja ni tudi dandanes celo izobraženemu Nemcu o nas navadno nič drugega znano kakor — naše ime. Kulturno delovanje in kulturna dela slovenska so Nemcem še sedaj terrae incognitae.

Zakaj? Ali je temu kriv samo nacionalni šovinizem? Zdi se mi, da se tudi sami premalo brigamo, da bi se mogli Nemci in ž njimi tudi več drugih narodov seznaniti z našim delovanjem na duševnem polju. Kakor gre v majhnem družabnem življenju mlajšemu, neznanemu dolžnost, da se predstavi starejšemu, občno znanemu, tako moramo mi kot manjši, nepoznani narod, kot homines novi skrbeti, da obrnemo sami pozornost narodov-velikanov nase. Kadar bomo predstavljeni, nam ni treba več oddajati vedno svoje vizitnice; ona že leži na salonski mizi izobraženega tujca v obliki — prevodov, ali visi na stenah kot slikarski umotvor, ali jo najdeš na klavirju ležečo v obliki domačega glasbenega dela.

Kdo je učil Nemce spoštovati Ruse kot enakovreden narod? Menda velikanska armada? Ali so ognjeviti parlamentarni govorniki silili Nemce, da se odkrijejo pred sovražnim češkim narodom?

Tuintam je samo spoznavanje vztrajnega, samozavestnega, impozantnega delovanja teh narodov na kulturnem, posebno pa literarnem in umetniškem polju posredovalni organ, ki poravnava politično nasprotstvo nemškega naroda in pospešuje mednarodno sporazumljenje.

In kaj nam je še treba govoriti o velikem vplivu, ki ga je pripisovati medsebojnemu približavanju narodov v kulturnem oziru?

Dosledno moramo torej biti hvaležni vsakemu prevoditelju, ki daje tujim narodom priliko, seznaniti se s slovenskimi literarnimi proizvodi.

Seveda morajo biti ti prevodi dobri, in Bog ve, koliko zahtevamo s tem.

Bistveno psihološko analizo prevajanja podati dozdej se menda še nikomur ni posrečilo. Izvrstni prelagatelj iz poljskega in iz raznih drugih jezikov, Henrik Nitschmann, pravi nekje: »In der Übersetzung muss die Form bei gleichem Inhalt eine durchaus andere und doch gleichzeitig mit diesem aus dem Acte der Wiederschöpfung hervorgegangen sein«. Jean Paul pa smatra prevod za dobrega, ako se da dvomiti, ali je izvirnik, ali prevod original dotičnega dela.

Kratko rečeno: dober prevoditelj pesmi mora biti obenem dober pesnik.

Ravno radi tega nas je svoj čas zanimala vest, da namerava g. Vidic izdati Prešerna v nemškem prevodu. Radovedni smo bili, kakovega pesnika,

bomo spoznali v njem, ki nam je bil že znan kot filolog in translator državnega zakonika.

Toda žalibog sta bili naša radovednost in veselje prenagljeni.

V novi zbirki Prešernovih poezij so samo trije prevodi Vidičevi, in tudi za te ga ne moremo — zavidati. Gospod Vidic je menda pozabil, da ne prevaja samo Prešerna, ampak Prešernovo poezijo. No, poezije nismo našli v teh prevodih. Toda pravilno in razumljivo nemščino bi od njega kot jeziko-slovca lahko pričakovali. Ali čuda, tudi v tem oziru smo se zmotili. Analiziranje sledečega stavka bi še celo našim maturantom povzročilo preglavice:

»Wenn einem ward vom Glück zu theil die Schelle,
ihn traf, dass seine Gunst von ihm es wende,
und hätt' er der Giganten hundert Hände,
er bringt des Pluto Gaben nicht zur Stelle.«

Nič gladkeje ne teče sledeča štrofa:

»Mit Leisten kommt ein Schusterlein, das schlaue;
weil es betrifft das Schuhwerk in dem Falle,
zu wenig Riemen, meint es, dass er male;
und was es tadelt, macht Apell genaue.«

Sicer pa je g. Vidic samo zbral prevode, ki so nam bili že znani, ali jih preskrbel po drugih prevoditeljih, v kolikor jih še ni bilo.

Glavno njegovo delo bi morali torej iskati v redakciji tujih prevodov.

A žalibog redakcije ni v tej knjigi nobene. G. Vidic je sprejel prevode v svojo zbirko, kakršne jih je našel, oziroma kakršni so se mu ponudili, in to je glavna napaka njegovega dela.

Prenatisnjen, oziroma objavljen je tu marsikateri prevod, ki bi prenašal izdatne poprave, in to ne samo glede poetične dikcije, ampak tudi glede stilistike in — gramatike.

To velja v prvi vrsti glede prevodov E. pl. Strahla.

Sledeči spicilegij naj to trditev dokaže: »Dass ich nimmermehr erwähne — von der Liebe Glück und Noth« (str. 10.). »Dass ich wo ich dies nur könne — fliehe dich und deine Bahn (scil. des Mädchens); — so verlangst du, Anmuthschöne! — Weisst's, wie ich gehorchen kann.« (str. 10.) »Schmollen wird der alte Vater, — und die Mutter finster brummen«. (str. 45.) »Nur in Liebe wünscht zu dienen — dir mein Herz, nicht in Processen — meine Feder, holdes Mädchen; — ohne Ruhe all mein Denken — zieht zu dir es meine Blicke, — folgen heisset deinen Wegen, — mich mit ungeahnten Kräften — blühend schönes, theures Mädchen«. (str. 47.) (Popolnoma nerazumljivo). »Die (scil. Rosamunde) geleitet von den Gästen, — nach drei Wochen aus dem Schlosse — er als Braut daheim soll führen«. (str. 50.) »Und der Bräutigam versammelt, — was des Ostrovhrar Mannen« (str. 52.) »Die Strassen ziehen dort entlang — die Christen oft zum Kirchengang«. (str. 54.) »Doch weil der Tempel gar so weit, — blieb sie zu Haus' auch diese Zeit. — Es sprach sodann die Judenmaid: — Vom Sitzen ist mir unwohl schier, — erlaubt, geliebter Vater, mir, — dass ich zum Parke hin spazier'«. (str. 54.) i. t. d.

Razen teh in marsikaterih drugih gramatikalnih napak in nepravilnosti je v Strahlovih prevodih veliko napačnih akcentuacij in nečistih rim, trivialnih in nepoetičnih izrazov pa paravnost mrgoli.

Boljši od Strahlovih so Rudolfovi prevodi, dasi tudi oni niso nikakor dovršeni. Na pr.: »Wie mir meine Wangen bleichen, — wie mein Auge bricht und stirbt; — wie aus ihm die Thränen schleichen, — da umsonst um Lieb es (kdo? mrtvo oko?) wirbt«. (str. 5.). »Der Abt und die Mönche sonst só kluge Leut'« (str. 59.) »Dem Fischer schon lange dies Sternlein strahlt, — ins Herz, welches früher noch lieblos und kalt, — es goss ihm die Liebe mit Glut und Gewalt(?) (str. 69.) »Wie lange noch blickst du dem Sterne zu«. (Zublicken? str. 69.) »Zu lieben 'nen andern die Treulose spricht« (str. 70.). »Fühlt ich auch vor meinen Augen einen dunklen Schleier springen« (str. 110.).

Veliko čudnih izrazov se nahaja tudi v X-ovih prevodih. N. pr.: »Mit Hoffnungsza gen spähen«, »Blitz und Donner schlagen«. (str. 119.) »War Gottes Bild zu schauen grabumfangen« (str. 122.) »Als frei sein Geist zum Himmel auf entschwebte, — entwuchs dem Herzen aus des Grabes Hallen — ein Rosenstrauss — so geht der Sage Wallen« (str. 138.). »Im Bild will einmal schauen er zur Stelle — des Himmels Freuden, deren Spuren thauen« (str. 143.).

Tudi H. Penn, čigar prestave so sicer precej dovršene in čigar prevod »Krst pri Savici« je jako zaslužno delo, se ni mogel popolnoma izogibati napakam glede slovnice in besedila. Izrazi, kakor »zur nächt'gen Weile« (str. 43.), »gegenreden« za »antworten« (str. 43.) so pač jako prisiljeni, ali celo nepravilni. Sledečega njegovega prevoda tudi ne bo nihče razumel: »Vom Unglück meiner Liebe sing' du, Weise, — und wie der elend ist, bestimmt zu enden — vom Pfeil durchbohrt, den Himmelsaugen senden«. (str. 117.)

Z ozirom na prostor ne kaže tukaj navajati vsch nepravilnosti, netočnosti in trivialitet; izbrati in sestaviti bi morali iz njih precej obširno — antologijo. Glede teh prevodov Prešernovih poezij bi moralo pač veljati namesto gesla »več Prešerna« parola »več poezije«.

Naglašati pa moram sledeče: Kdor me iz pičlih mojih literarnih poskusov ali osebno pozna, ve, da nisem filološki pikolovec. Nikdar bi mi ne bilo v glavo padlo, čitati katerekoli pesmi z namenom, da bi stikal v njih po slovniških nepravilnostih. Samo estetično, umetniško uživanje iščem v poezijah; dokler ga najdem v njih, mi ne pride nič drugega na misel. Tudi predrznih oblik in skrajne poetiške licence se ne bojim; nasprotno: kadar so umetniško le količkaj utemeljene, se jih naravnost veselim (na primer izvrstnega izraza: »fiedelauf, fiedelab« v Pintarjevem prevodu [str. 77.]) — samo da imam poezijo pred seboj.

Radi tega z veseljem konstatujem, da je v Vidičevi zbirki tudi veliko jako dobro prevedenih pesmi. Ti prevodi so potekli večinoma iz peresa izvrstnega našega prevoditelja A. Funtka in iz peres H. Penna, L. Dimitza, E. Samhaberja in — Prešerna samega. Pri teh prevodih velja pač bolj ali manj gori navedeni izrek Jeana Paula: ne pozna se jim, da so samo prevodi.

Pri teh dobrih prevodih bi se zdaj rad toliko časa zamudil kakor pri prej omenjenih slabših in rad bi tudi citiral par najboljših. Ker so pa naši čitatelji zvedeli iz teh vrstic, kar je slabega v tej zbirki, naj se sami prepričajo o tem, kar je dobrega v njej. Tudi tega bodo veliko našli.

Zdaj še eno besedico o zunanji obliki. »Kleider machen Leute«. Francozi, Rusi in Angleži ne potrebujejo več sijajne obleke — Nemci jih že poznajo in jih radostno sprejemajo v svojih salonih.

Mi ubogi kmetski Slovenci bi se pa vendar morali predstaviti vsaj — v salonski obleki, da vidijo tujci, da se znamo tudi gibati na glatkem parketu.

Glede ocenjene knjige pa se bojim, da nastane prepir zastran papirja. Ta ga bo smatral kot haut goût najnovejše secesije, drugi pa za preležan papir. In zakaj ni dobiti knjige vezane? V tem slučaju skromnost v opremi ni bila umestna.

Dr. Gojmir Krek.

Novi akordi. Zbornik za vokalno in instrumentalno glasbo. Urejuje dr. Gojmir Krek, izdaje knjigarna L. Schwentner v Ljubljani. Izhaja šestkrat na leto, cena za leto 8 K.

Odlični ne le po zunanji obliki, marveč tudi po svojem bistvu, po svoji vsebini so nam »Novi akordi« v svoji prvi številki ko cvet, poln zdravja in svežosti, ko poroštvo kremenitosti, ki je naj nikdar ne pogrešamo pri novem podjetju.

Tak list, kakršen so »Novi akordi« v svoji prvi številki, moremo le toplo priporočati; umetnosti namenjeni, podajajo resnično umetnost, zadoščajo torej svojemu smotru. In umetnosti je nam Slovencem treba, treba nam je nagona, ki bi naj podkrepil in ojačil delovanje na glasbeno-umetniškem polju. Energično urejevan glasbeni list oploja ustvarjanje, pozivlje na dan skladatelje, izpodbuja jih k delovanju, in živahno stremljenje po boljšem in popolnejšem povzdiga okus in pa ve selje do muzike in do razumevanja njenih oblik tako med ustvarjajočimi, kakor med glasbo uživajočimi muziki.

Glasbeni list more biti le v korist produkciji, živahnejše produktivnosti v glasbi smo pa doslej pogrešali v Slovencih. Kakor potrebuje beletristika in politika in vsakršna druga stroka duševnega delovanja svojega lista, ne more ostati brez njega glasba. Razni so pač načini, v kakršnih se more javiti glasbeni list; za naše razmere pritrđiti je načinu, po kakršnem se hočejo urejati »Novi akordi«. Vokalna in instrumentalna glasba, petje in skladbe za razna glasbila naj se menjavajo v listu, vse naj pride na vrsto, ko ne moremo imeti svojega lista za klavir, svojega lista za gosli ali za petje i. dr. Vsakdo, ki se peča z glasbo, naj se bavi vsestranski i z drugimi skladbami, ki niso ravno njegovemu glasbilu namenjeni, in vsi se naj zanimajo za vokalno glasbo, za pevske skladbe, v katerih se zrcali najboljše inteligenca skladateljevega mišljenja, in v katerih iščimo najprej merila za ocenjanje skladateljevega znanja. Doslej je bila ta stroka skladanja, skladanje za en sam glas ob spremljevanju glasbila, najbolj zanemarjana v Slovencih.

V pričetnem zvezku nahajamo lepo zbirko vsekakor zanimivih skladb. Klavirske skladbe objavljajo nestor slovenskih skladateljev dr. Benjamin Ipavc (Poloneza) in eden najmlajših izmed njih, urednik listu, dr. Gojmir Krek (Slovanski capriccio) ter Risto Savin (Sarabande). Njim se pridružuje Emil Komel s »fugirano predigro« za orgle ali harmonij. Vijolinistom podaje Jos. Procházka »nocturno«, samospeve pa so vposlali Iv. pl. Zajc (»Seljanko, dušo